

Középiskola-választást meghatározó tényezők vizsgálata Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Sebestyén Krisztina, kriszti.se@gmail.com

Nyíregyházi Egyetem

Szakirodalmi áttekintés

-A gyermekek iskolaválasztásában meghatározó tényező a családi háttér

- Az alacsony családi háttérből származó tanulók nem engedhetik meg maguknak, hogy egy távolabbi intézménybe járjanak (Andor 2001, Hegedűs 2016)
- A magasabb társadalmi státuszú szülők „különleges” intézményt választanak gyermeküknek (például tagozatost, vagy egyházi fenntartásút) (Barta 2009; Hegedűs 2016)
- A szülők iskolázottsága minta is lehet a gyermekeik számára (Andor 2000)
- Az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekei inkább szakmát adó iskolákba járnak, a magasabb végzettségűek gyermekei pedig inkább gimnáziumba (Andor 2000; Hegedűs 2017)

- A gyermekek idegennyelv-tanulásában is meghatározó a családi háttér

- A szülők idegennyelv-ismerete motiváló lehet a gyermekeik számára (Heisig et al. 2020)
- A magasabban iskolázott szülők gyermekei angolt (is) tanulnak (Csapó 2001; Nikolov – Csapó 2018)

Adatbázis

„Némettanulás illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében”

Adatfelvétel: 2018 december és 2019 május között

Résztvevők: a két megye összesen 18 intézményéből 890 tanuló és 100 nyelvtanár
Jelen vizsgálatban csak a tanulói adatbázist elemezzük, melynek alapadatai:

Nem	440 nő	433 férfi
Képzéstípus	420 gimnazista	444 szakgimnazista
Iskola megyéje	445 fő H-B-ből	437 fő Sz-Sz-B-ből

Módszerek

SPSS statisztikai program használata

-Új változók létrehozása

- Családi háttér = anya iskolai végzettsége + apa iskolai végzettsége + család anyagi helyzete
- Nyelvtanulás: csak németet tanul, csak angolt tanul, mindkét nyelvet tanulja

-Klaszterek kialakítása

-12 állítás, amelyet a válaszadók ötfokú Likert-skálán értékelték

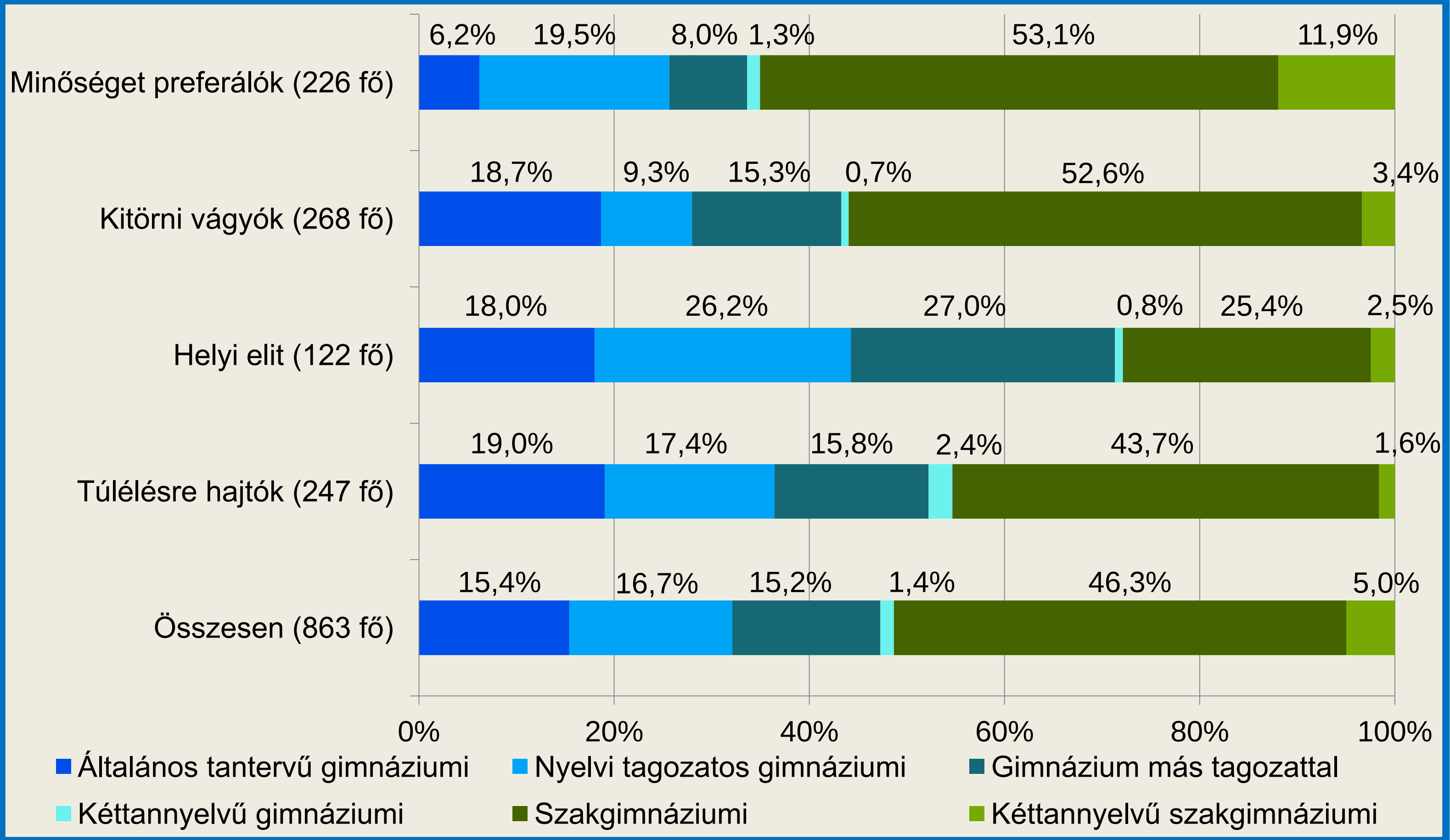
1. táblázat. A középiskola-választás jellemzői alapján képzett tanulói klaszterek (n=889)

A klasztert képző állítások	"Minőséget preferálók"	"Kitörni vágyók"	"Helyi elit"	"Túlélésre hajtók"
Ez volt a legközelebbi intézmény a lakóhelyemhez.	1,38	2,46	3,88	3,18
Az iskolába való mindennapi bejárás könnyen megoldható.	1,88	3,86	4,35	4,12
A kollégiumi lakhatás könnyen megoldható.	1,49	3,06	2,62	1,42
Csak ebben az iskolában van a környéken német tagozat.	1,28	1,12	2,79	1,18
Csak ebben az iskolában van a környéken angol tagozat.	1,20	1,13	3,69	1,41
Az iskolát az oktatás magas színvonala miatt választottam.	3,89	3,35	3,94	2,52
Ebből az iskolából könnyű bejutni a felsőoktatásba.	3,73	3,67	3,93	2,70
Az iskolában megszerezhető szakképzettség keresett a munkaerő-piacon.	3,59	3,71	3,41	2,18
Az iskola támogatja az arra rászoruló tanulókat.	1,57	3,92	3,43	1,97
Az iskolában fontos szerep jut a tehetséggondozásnak, versenyeztetésnek.	2,40	4,05	3,79	2,70
Az iskolában fontos szerep jut a gyengébben teljesítők felzárkóztatásának.	1,79	3,59	3,22	2,21
Ezt a középiskolát viszonylag könnyű elvégezni.	2,05	3,15	3,21	3,23
Tanulók létszáma (fő)	233	274	127	255

2. táblázat. A középiskola-választást befolyásoló tényezők a középiskolában tanult idegennyelv(ek) és a családi háttér függvényében (szign: *** p≤0,001; ** p≤0,010; * p≤0,050)

Tanult idegen nyelv(ek)										
Családi háttér		Kategoróriák	Közel van a lakóhelyhez**	Német tagozat csak itt***	Angol tagozat csak itt***	Az oktatás magas színvonalú***	Innen könnyű bejutni a felsőoktatásba***	Keresett szakképzettség***	Fontos az iskolában a tehetséggondozás***	Könnyű az iskolát elvégezni*
Német	Alacsony családi háttér	Átlag	<u>2,31</u>	1,41	1,30	3,14	3,16	3,78	<u>2,99</u>	<u>2,82</u>
	Magas családi háttér	Elemzszám (fő)	88	83	86	80	85	83	82	84
		Átlag	2,23	<u>1,57</u>	<u>1,37</u>	<u>3,76</u>	<u>3,84</u>	<u>3,84</u>	2,97	2,26
		Elemzszám (fő)	39	37	38	38	37	37	37	39
Angol	Alacsony családi háttér	Átlag	<u>2,60</u>	<u>1,21</u>	<u>1,41</u>	2,90	3,17	<u>3,76</u>	3,08	2,98
	Magas családi háttér	Elemzszám (fő)	193	188	191	188	183	191	185	189
		Átlag	2,25	1,13	1,29	<u>3,17</u>	<u>3,51</u>	3,66	<u>3,09</u>	<u>3,06</u>
		Elemzszám (fő)	69	67	65	66	68	67	69	64
Mindkettő	Alacsony családi háttér	Átlag	<u>2,91</u>	1,55	<u>1,85</u>	3,55	3,56	<u>2,64</u>	<u>3,51</u>	2,88
	Magas családi háttér	Elemzszám (fő)	196	186	182	189	185	189	191	188
		Átlag	2,64	<u>1,60</u>	1,76	<u>3,82</u>	<u>3,94</u>	2,34	3,32	<u>2,89</u>
		Elemzszám (fő)	140	140	140	137	143	140	136	140
Összelemszám (fő)			725	701	702	698	701	707	700	704

1. ábra. A különböző gimnázium- illetve szakgimnázium-típusokba járók százalékos megoszlása klaszterenként (n=863) (szign.=0,000)

Összegzés

- A lakóhely és a középiskola földrajzi távolsága főleg az alacsonyabb családi háttérű tanulóknak volt fontos.
- A „Túlélésre hajtók” klaszterén kívül a többi csoportra jellemző a felsőoktatási továbbtanulás szándéka és keresett szakma tanulása a középiskolában.
- A „Helyi elit” inkább a felsőoktatási továbbtanulást preferálja, mert itt a legmagasabb a gimnazisták aránya.
- A „Minőséget preferálók” és a „Helyi elit” körében a legjelentősebb a nyelvi képzések iránt érdeklődők aránya.
- Az idegen nyelvek a többi változóhoz képest a legkevésbé befolyásolták a középiskola-választást.
- A magasabb társadalmi státuszú tanulók olyan középiskolákat választottak – főleg a szüleik miatt –, ahol németet is tanulnak.
- Összességében a tanulók középiskola-választására a praktikum jellemző, vagyis a továbbtanulási szándékok illetve a munkaerő-piaci hasznosíthatóság figyelembe vételével választottak intézményt.

Hivatkozott irodalom:

Andor M. (2000): A nyelvtudás szociális háttere. In: *Educatio*, 9(4): 717-728.
Andor M. (2001): Társadalmi egyenlőtlenség és az iskola. In: *Educatio*, 10(1): 15-30.
Barta Sz. (2009): A 2006-os kompetenciamérés tizedik évfolyamos adatainak elemzése. In: *Educatio*, 18(2): 250-256.
Csapó B. (2001): A nyelvtanulást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők. In: *Iskolakultúra*, 11(8): 25-35.
Hegedűs R. (2016): Tizedik osztályos tanulók teljesítményének területi különbségei. In: *Iskolakultúra*, 26(12): 16-30.
Hegedűs R. (2017): Magyar hátrányos helyzetű középiskolások teljesítménye és iskoláik jellemzői. In: *PedActa*, 7(1): 69-80.
Heisig, J. P. – Elbers, B. – Solga, H. (2020): Cross-national differences in social background effects on educational attainment and achievement: absolute vs. relative inequalities and the role of education systems. In: *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 50(2): 165-184.
Nikolov, M. – Csapó, B. (2018): The relationships between 8th graders’ L1 and L2 readingskills, inductive reasoning and socio-economic status in early English and German as a foreign language programs. In: *System*, 73(01): 48-57.